

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Батченко Людмили Вікторівни

на дисертаційну роботу

Гончара Михайла Федоровича

**«Формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах»,
яку подано на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за
спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами
економічної діяльності)**

**І. Актуальність теми дисертації та її зв'язок із науковими програмами, планами,
темами.**

Нарівні з конфліктами, важливу роль в житті людей відіграють стреси. У навіть добре керованій організації виникають ситуації, які негативно впливають на людей і викликають у них почуття стресу. Надмірний стрес може стати руйнівним для особи, а відповідно, для організації. Тому керівник повинен це розуміти і навчитися нейтралізувати стресові ситуації для забезпечення повної ефективності діяльності.

Тобто йдеться про формування стійких і дієвих систем стрес-менеджменту, що здатні долати негативні події, чинники, явища, умови та відхилення у діяльності підприємств. Проте попри чималу кількість напрацьовань у сфері стрес-менеджменту, низка актуальних завдань із вказаної тематики досі не розв'язана. Зокрема, потребує розвитку типологія чинників та інструментів формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах, а також типологія методів стрес-менеджменту. Виникає необхідність удосконалення науково-методичного положення з ідентифікування проблем, перспектив та можливостей удосконалення систем стрес-менеджменту з позиції соціально-психологічної складової, а також комплексу ключових показників ефективності формування і використання цих систем та методу діагностування їхнього впливу на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання. Саме тому на момент сьогодення надзвичайно важливо зрозуміти, як відбувається управління стресами на сучасних підприємствах, оскільки від цього значною мірою залежить кінцевий результат їх функціонування, що і зумовлює актуальність дисертаційної роботи Гончара Михайла Федоровича.

Наукові пошуки дисертанта відбувалися в контексті розроблення держбюджетної тематики Національної металургійної академії України «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0116U008360) та комплексної ініційованої теми «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (державний реєстраційний номер 0116U006782) (акт впровадження №130

від 20.03.2018р.), де автор відстоює концепцію формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах як конкретної функції менеджменту, що реалізується шляхом використання загальних функцій з метою отримання методів впливу, які на засадах управлінських рішень сприяють подоланню критичних небажаних відхилень, що є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування суб'єктів господарювання.

Дисертацію виконано у межах науково-дослідних робіт кафедри менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка»: «Формування системи управління діяльністю організації на засадах врахування інтересів стейкхолдерів» (номер державної реєстрації 0115U006724), «Розвиток процесно-структурованого менеджменту в умовах транскордонного співробітництва підприємств» (номер державної реєстрації 0117U001463) (акт впровадження від 04.09.2018р.). В межах цих робіт автор пропонує використовувати запропонований ним метод візуалізації в межах систем стрес-менеджменту зон потенційних критичних небажаних відхилень, котрий ґрунтується на ідентифікуванні сигналів раннього попередження, які враховують волатильність сфер інтересів підприємства у взаємодії із ключовими стейкхолдерами.

Також, автором обґрунтовано концептуальні положення щодо формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах, що представлено у відповідній монографії «Системи стрес-менеджменту на підприємствах: формування, використання та моделювання».

На підставі вищеприведеного можна зробити висновок, що тема дисертації є актуальною, а результати дослідження знайшли використання під час виконання науково-дослідних тем.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій ґрунтується на раціональності методів дослідження, використаних автором під час наукового пошуку; на логічній узгодженості компонентів теоретичного підходу, розробленого автором та на результатах підтвердження головних положень в експериментально-виробничій практиці модернізації системи управління підприємства в умовах становлення інформаційного суспільства.

Розроблені автором наукові положення, сформувані висновки і рекомендації характеризуються високим рівнем обґрунтованості та достовірності, що підтверджується ретельним вивченням вітчизняних та зарубіжних наукових джерел за проблемами розроблення нових методів менеджменту в умовах становлення інформаційного суспільства, зокрема особливостям реформування організаційно-виробничих систем підприємств, коректним застосуванням і логічним узгодженням класичних положень теорії управління, адекватним застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, обробленням математичного статистичного матеріалу, теоретичною та експериментальною перевіркою розробок на основі їхньої апробації на всеукраїнських і міжнародних науково-

практичних конференціях, а також шляхом впровадження у діяльність вітчизняних підприємств, розрахунком відповідних показників і одержанням кількісних результатів.

3. Структура та зміст дисертаційної роботи

Дисертацію побудовано у чіткій та логічній послідовності. Висновки, результати, та положення є науково обґрунтованими. Сукупність лексичних прийомів та логіка викладання матеріалу визначає науковий стиль дисертації.

За результатами дослідження встановлено, що розвиток системи стрес-менеджменту в системі управління підприємством є невід'ємною складовою, оскільки націлений насамперед на подолання та уникнення екстремальних, критичних небажаних відхилень від очікуваних параметрів розвитку. Стрес-менеджмент у своїй структурі охоплює антикризовий, адаптивний, реактивний, рефлексивний та антисипативний менеджмент, інструментарій яких у сукупності створює передумови для найбільш ефективної протидії стрес-факторам і подолання стресових ситуацій на підприємстві, у його підрозділах і серед працівників. А у сучасних умовах, коли організаційні, колективні й індивідуальні стреси набувають все більшого поширення, інтенсивності та наслідків, їхнє подолання повинно здійснюватися на науково-обґрунтованих засадах і з допомогою найбільш релевантних інструментів в межах стрес-менеджменту.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретичні та прикладні засади формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах» (с.44-98) дисертантом проведено аналізування трактувань поняття «стрес» (с.45-50), систематизовано узагальнену комплексну класифікацію різновидів стресів за істотними та незалежними ознаками (с.47-50), обґрунтовано, що стрес-менеджмент є системою управління підприємством та виокремлено його невід'ємні складові (с.63-66), ідентифіковано характерні особливості стрес менеджменту на підприємствах в сучасних умовах (с.81-84).

Другий розділ дисертаційної роботи «Концепція формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах» (с.99-163) присвячений дослідженню принципів формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах, під якими запропоновано розуміти базові концептуальні положення здійснення зазначених процесів, що є обов'язковими до виконання для забезпечення отримання дієвих результатів (с.102-119), розроблено концепцію використання системи стрес-менеджменту на підприємствах як конкретної функції менеджменту (с.136-138), розглянуто перелік об'єктів стрес-менеджменту, до числа яких віднесено, компанію, окремі її напрямки, види діяльності, бізнес-процеси, підрозділи, працівники, активи, пасиви, індикатори тощо (с.122-127); розглянуто управлінські рішення в межах концепції формування і використання систем стрес-менеджменту, які є результатом формалізування певних методів (с.128-130).

У третьому розділі дисертаційної роботи «Аналізування та діагностування систем стрес-менеджменту на підприємствах» (с.164-232) діагностовано увесь спектр критичних небажаних відхилень, які є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування підприємства (с.168-171), удосконалено метод аналізування систем стрес-

менеджменту на підприємствах, котрий сприяє формуванню управлінських рішень у напрямку зменшення економічної шкоди (с.176-181), обґрунтовано доцільність використання методу опитування для діагностування систем стрес-менеджменту на підприємствах (с.181-183), узагальнено наслідки виникнення критичних небажаних відхилень у діяльності вітчизняних підприємств у порівнянні із іноземним бізнесом (с.221-228).

Четвертий розділ дисертаційної роботи «Інструменти формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах» (с.233-307) виокремлює ключові ознаки інструментів стрес-менеджменту на підприємствах (с.234-237), наведено практичне застосування моделі полікритеріального вибору інструментів стрес-менеджменту у діяльності низки вітчизняних підприємств (с.241-243), виокремлено ключові негативні наслідки економічного характеру, зумовлені особистісними, груповими чи корпоративними стресами (с.251-253), встановлено зв'язок стрес-менеджменту на підприємствах із різними групами стейкхолдерів, а також виокремлено сфери інтересів підприємств щодо взаємодії із ключовими стейкхолдерами (с.293-296).

У п'ятому розділі дисертаційної роботи «Моделювання систем стрес-менеджменту на підприємствах» (с. 308-374) розглянуто моделювання як спосіб побудови систем стрес-менеджменту на підприємствах, яке, дає змогу визначити функціональні межі кожного керівника у цьому процесі (с.313-315), розглянуто різні технології та інформаційні системи в процесі моделювання систем стрес-менеджменту на підприємствах (с.320-324), запропоновано метод діагностування рівня критичності небажаного відхилення в ланцюзі «постачання-виробництво-збут» (с.325-344), розвинуто науково-методичне положення до формування регламентів процесів в системах стрес-менеджменту, що враховує специфіку зазначених систем та особливості процесів, які здійснюються у них (с.355-362).

Загалом, дисертаційна робота включає вступ, п'ять розділів, висновки, список використаних джерел та додатки. Основний зміст роботи викладено на 364 сторінках тексту. Отже, за обсягом роботи, обґрунтованістю та логічністю викладання положень дослідження, а також формулювання висновків дисертаційна робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук.

4. Наукова новизна результатів дослідження

Наукова значимість результатів дисертаційного дослідження Гончара М.Ф. полягає в розробленні концептуальних, теоретико-методологічних і методико-прикладних засад формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах. Зокрема, автор розвинув типологію чинників формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах; удосконалив метод аналізування систем стрес-менеджменту на підприємствах; та модель полікритеріального вибору інструментів стрес-менеджменту; розробив метод візуалізації зон потенційних критичних небажаних відхилень в межах систем стрес-менеджменту.

Ознайомлення з результатами наукового дослідження та змістом автореферату дисертаційної роботи Гончара М.Ф. дало змогу чітко визначити ключові положення.

висновки і пропозиції автора, що характеризуються науковою новизною та в сукупності відображають належний науковий рівень дисертанта. Серед найбільш вагомих наукових результатів дисертаційної роботи можна виокремити:

Вперше розроблено концепцію формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах як конкретної функції менеджменту. Дана функція повинна реалізуватися шляхом виділення загальних функцій з метою отримати методи впливу, котрі з допомогою управлінських рішень допомагають подолати критичні небажані відхилення, що є істотними, екстремальними та чинять певний негативний вплив на діяльність підприємств та організацій. Дану концепцію можна охарактеризувати комплексністю, що виконує окремі автономні функції, а також вирішує поставлені завдання; (с.136-138) (результат підтверджено публікаціями №1, 4, 23, 32 автореферату)

Автором розроблено метод візуалізації зон потенційних критичних небажаних відхилень, в межах системи стрес-менеджменту що базується на ідентифікуванні сигналів раннього попередження, котрі враховують волатильність сфер інтересів підприємства у співпраці із основними стейкхолдерами (с.295-297). Важливим в даному методі, є те, що він враховує не лише фінансову складову, а й інші визначальні для компанії сфери у розрізі таких стейкхолдерів. Це обґрунтовує доцільність розглядати систему стрес-менеджменту як таку, що направлена на усунення усіх можливих негативних впливів, відхилень, чинників, що перешкоджають функціонуванню та подальшому розвитку суб'єкта господарювання, незалежно від місць їхнього виникнення (результат підтверджено публікаціями №1, 9, 11, 22 автореферату).

Автор вперше розробив метод для можливості діагностування рівня критичності небажаного відхилення в ланцюзі «постачання-виробництво-збут», котрий ґрунтується на моделюванні впливу потенційного чи фактичного інциденту, що провокує таке відхилення, на кожному ланку зазначеного ланцюга (с.325-376). Тобто ідентифікування інцидентів в ланцюзі «постачання-виробництво-збут» передбачає моделювання їхнього впливу на відповідний елемент певного ланцюга. За необхідності може аналізуватись і вплив інцидентів на увесь ланцюг. (результат підтверджено публікаціями №1, 3, 7, 36, 38 автореферату).

Удосконалено метод аналізування систем стрес-менеджменту на підприємствах, який, базується на виявленні спроможності цих систем ідентифікувати пріоритетні з позиції економічної шкоди загрози настання критичних небажаних відхилень, що допомагає формуванню дієвих управлінських рішень у напрямку мінімізування величини такої економічної шкоди (с.175-181) (результат підтверджено публікаціями № 1, 22, 33, 34 автореферату).

Удосконалено модель полікритеріального вибору інструментів стрес-менеджменту, котра, враховує комплекс критеріїв такого вибору, а саме: рівень об'єктивності висновків, досягнення цілей з урахуванням розмірів підприємства, рівень необхідного програмно-технічного забезпечення, економічний ефект від застосування, кваліфікація персоналу.

визначеність критичних небажаних відхилень, досягнення цілей у встановлені терміни, можливість застосування в умовах нестабільності середовища функціонування, а також достатність інформаційного забезпечення для застосування інструменту (с.241-250). Практичне застосування даної моделі вибору інструментів стрес-менеджменту виконано у діяльності підприємства СП «Сферос-Електрон» – відомого в Україні виробника кліматичних систем для автотранспорту. (результат підтверджено публікаціями № 1, 3, 16, 19, автореферату).

Розвинуто типологію чинників формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах, яка, передбачає виокремлення чинників прямого та опосередкованого впливу (с. 119-123). Зроблено висновок про те, що більшість чинників формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах цілеспрямовано піддаються впливу з боку організації, шляхом ухвалення рішень, залучення додаткових ресурсів, підвищення компетентності персоналу, перегляду умов договорів із партнерами, зміни методів виконання робіт тощо (результат підтверджено публікаціями № 1, 4, 10, 22, 34 автореферату).

Удосконалено науково-методичні положення із ідентифікування проблем, перспектив та можливостей удосконалення систем стрес-менеджменту на підприємствах, що, враховують пріоритетні з позиції соціально-психологічної складової предметні сфери і критерії оцінювання вмінь, знань та навичок управління критичними небажаними відхиленнями (с.253-262). Практичне застосування цих засад дає змогу керівникам і власникам підприємств виявити проблемні місця, ідентифікувати можливості і вже на основі цього установити перспективи, ухвалюючи в цьому напрямку відповідні управлінські рішення (результат підтверджено публікаціями № 1, 2, 9, 20, 29 автореферату).

Розвинуто типологію методів стрес-менеджменту, яка вирізняється систематизацією різновидів за рівнем новизни на підприємстві, узгодженістю та масштабом змін в межах систем стрес-менеджменту, що у поєднанні з іншими ознаками типології (характер, часовий інтервал застосування, напрямок впливу, період дії, спосіб врахування інтересів працівників, рівень формування, зміст, спосіб обґрунтування) формує розгалужену інформаційну базу для вибору і застосування цих методів з метою управління критичними небажаними відхиленнями (с.148-157). Загалом ці методи дають можливість встановити характер взаємовідносин між суб'єктом та об'єктом управління та забезпечують певний порядок (результат підтверджено публікаціями №1, 4, 17, 18 автореферату).

Удосконалено метод діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання, який вирізняється виокремленням найбільш репрезентативних індикаторів такого впливу у розрізі пріоритетних параметрів зазначених систем та дає змогу прогнозувати значення результуючих показників функціонування організацій залежно від параметрів систем стрес-менеджменту (с.279-287). Зокрема такий метод дає змогу керівникам і власникам підприємств прогнозувати значення зазначених результуючих показників залежно від

параметрів систем стрес-менеджменту (результат підтверджено публікаціями № 1, 3, 5, 11, 15, автореферату).

Удосконалено комплекс ключових показників ефективності формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах (с.275-279). Наявність таких показників дає змогу аналізувати їхній вплив на ефективність виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарювання (результат підтверджено публікаціями № 1, 6, 22, 26, 39 автореферату).

Представлені у дисертаційній роботі результати дослідження мають наукову новизну. У сукупності вони представляють теоретичні та науково-методологічні засади формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах.

5. Відображення висновків і пропозицій в опублікованих автором дисертації роботах.

Відповідно до чинних вимог основні положення та результати дисертаційної роботи висвітлені у статтях дисертанта у фахових наукових виданнях (у т.ч. таких, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних) та у друкованих матеріалах наукових конференцій. За темою дисертаційної роботи Гончаром Михайлом Федоровичем опубліковано 39 праць, а саме: 3 монографії (у тому числі одна - одноосібна), 24 статті у наукових фахових виданнях України, з яких 16 у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, 11 тез доповідей. Усі публікації формують вагомий науковий доробок автора та повною мірою відображають представлені у дисертаційній роботі елементи наукової новизни, її теоретико-методологічні та методико-прикладні положення. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та висновки, які є результатом особистих досліджень здобувача, про що зазначено у переліку опублікованих праць в авторефераті дисертації (с.32-37, див. автореферат).

Є підстави для ствердження, що наукові результати, винесені Гончаром М.Ф. на захист, отримані ним особисто. Це, зокрема, підтверджується тим, що головні положення наукової новизни опубліковані в наукових працях з одноосібним авторством; до викладу дисертаційної роботи залучено ідеї з вісімнадцяти одноосібних наукових праць автора.

6. Теоретична та практична цінність результатів дослідження

Положення, висновки та результати дослідження містять теоретичну та прикладну цінність. У дисертаційній роботі дисертантом запропоновано вирішення актуальної наукової проблеми розроблення концептуальних, теоретико-методологічних і методико-прикладних засад формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах.

Зокрема, вагомим науковим результатом роботи є розроблена дисертантом концепція формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах як конкретної функції менеджменту, що реалізується шляхом використання загальних функцій з метою отримання методів впливу, які на засадах управлінських рішень сприяють подоланню критичних небажаних відхилень, що є істотними, екстремальними та чинять вагомий негативний вплив на функціонування суб'єктів господарювання. Важливим

науковим здобутком автора є також метод діагностування рівня критичності небажаного відхилення в ланцюзі «постачання-виробництво-збут», удосконалення моделі полікритеріального вибору інструментів стрес-менеджменту, комплекс ключових показників ефективності формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах.

Ключові теоретико-методологічні та методико-прикладні положення дисертаційної роботи були впроваджені у навчальний процес впроваджено в навчальний процес на кафедрі менеджменту і міжнародного підприємництва Національного університету «Львівська політехніка», зокрема їх використовують під час викладання дисциплін: «Економіка та управлінсько-правове забезпечення діяльності бізнесу» та «Інформаційно-управлінські системи в інноваційній діяльності», а також під час написання кваліфікаційних робіт бакалаврів та магістрів (довідка №67-01-510 від 20.03.2018).

Безпосередню практичну значущість, зокрема, мають: метод візуалізації в межах систем стрес-менеджменту зон потенційних критичних небажаних відхилень, метод аналізування цих систем на підприємствах, метод діагностування рівня критичності небажаного відхилення в ланцюзі «постачання-виробництво-збут», модель полікритеріального вибору інструментів стрес-менеджменту, метод діагностування впливу систем стрес-менеджменту на результуючі показники діяльності суб'єктів господарювання.

Запропоновані автором розробки були впроваджені та використовуються на вітчизняних підприємствах: ТОВ «Джентерм Україна» (довідка №37-3 від 12.02.2018 р.), НАК «Нафтогаз України» (довідка №10-2441 від 16.05.2018 р.), СП ТОВ «Сферос-Електрон» (довідка №095/039/01 від 02.05.2018 р.), ПрАТ «Львівський локомотиворемонтний завод» (довідка №12-17/15 від 24.10.2016 р.), ТзОВ «Євробуд-холдинг» (довідка №13-1 від 20.12.2017 р.), ТзОВ «Сервіс» ПАТ «Стрийський завод КПО» (довідка №13-11 від 11.01.2018 р.), ТзОВ «Фармацевтична фабрика» (довідка №17-3-11 від 18.06.2017 р.), ТзОВ «Хмільний Лев» (довідка №13А/12-10 від 12.02.2018 р.).

7. Дискусійні положення дослідження та зауваження щодо дисертації.

Поряд із загальною позитивною оцінкою представлених у дисертаційній роботі Гончара М.Ф. положень, висновків та рекомендацій по роботі слід надати певні зауваження:

1. Варто більш детально описати та розкрити значення регресійних моделей при аналізуванні чистого доходу від реалізації продукції від параметрів систем стрес-менеджменту (с.287). Адже запропоновані пояснення носять більш загальний характер і вимагають ретельнішого та ширшого пояснення.

2. В авторефераті дисертації (с.21-22) та у самій дисертаційній роботі (с.276-277) доцільно було б зазначити критеріальні межі значень запропонованих ключових показників ефективності формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах. Адже саме чіткі межі в яких може перебувати розрахований показник дають можливість отримання належних висновків.

3. В роботі варто відобразити практичне застосування можливості використання системного підходу до формування «систем стрес-менеджменту», їх сутності та складу (с.

107). Адже саме принцип системності передбачає необхідність формування систем стрес-менеджменту в тісному взаємозв'язку, взаємодоповненості та взаємозумовленості усіх їхніх елементів.

4. Можна було б докладніше зупинитися на різновидах менеджменту за ознакою реагування на відхилення, обґрунтуванні цих видів (с.62), доцільно було б навести результати їх аналізування (якщо таке проводилося) чи практичного використання.

5. Доцільно було б докладніше розкрити зміст запропонованого методу візуалізації зон потенційних критичних небажаних відхилень в межах систем стрес-менеджменту (с.296-298):

6. Доцільно було б зазначити, в чому саме полягає контролювання інформаційного забезпечення в концептуальній моделі формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємстві (рис. 2.5., с.138).

7. Варто деталізувати хто саме виступає експертами для ідентифікування ключових показників ефективності формування і використання систем стрес-менеджменту на підприємствах, які слід включати в модель (ст. 282).

Висловлені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки дисертації Гончара М. Ф., але потребують додаткових пояснень автора роботи.

Відповідність автореферату змісту дисертаційної роботи

Авторефераті дисертації за структурою та змістом відповідає дисертації та не містить положень, які в ній відсутні.

Загальний висновок щодо дисертаційної роботи та її відповідності вимогам до дисертацій на здобутті наукового ступеня доктора наук

Актуальність і своєчасність теми дисертаційної роботи, належний рівень обґрунтованості та достовірності сформульованих положень, висновків і пропозицій, ступінь наукової новизни, науково-теоретична та практична значимість, стиль викладення та оформлення, міра апробації результатів дослідження, міра висвітлення здобутків автора у фахових наукових виданнях та загальна кількість друкованих праць автора за темою дисертаційної роботи дають змогу зробити висновок, що дисертаційна робота Гончара Михайла Федоровича на тему «Формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах» є самостійною завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати і забезпечено вирішення важливої з теоретичної та прикладної точок зору проблеми щодо розроблення концептуальних, теоретико-методологічних і методико-прикладних засад формування та використання систем стрес-менеджменту на підприємствах.

У роботі матеріали та висновки кандидатської дисертації автора не використовувались.

Дисертаційна робота виконана українською мовою, оформлена у відповідності з нормами і правилами МОН України, є завершеною самостійною науково-дослідною роботою автора та характеризується достатньо високим науково-теоретичним рівнем. Автореферат за

структурою та технічним оформленням відповідає визначеним МОН України стандартам. Зміст автореферату повною мірою відповідає змісту дисертаційної роботи. Ознайомлення з науковими положеннями, висновками і пропозиціями дисертаційної роботи свідчить, що вона відповідає сучасним особливостям, проблемам, завданням і тенденціям наукових досліджень в економічній сфері.

Проведений аналіз дисертаційної роботи дає змогу стверджувати, що дисертація Гончара М.Ф. є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам МОН України, які висуваються до робіт на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, зокрема, п. 9, 10, 12 «Порядку присудження наукових ступенів» (затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р.). Це дає можливість зробити висновок, що автор дисертаційної роботи – Гончар Михайло Федорович - заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04. - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри готельно-ресторанного
і туристичного бізнесу
Київського національного університету
культури і мистецтв

Л. В. Батченко

Підпис д. е. н., професора Батченко Л. В. засвідчую:

Учений секретар Вченої ради
Київського національного університету
культури і мистецтв,
кандидат педагогічних наук, доцент

Н.А. Гайсинюк